

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดทิศทางในการปฏิรูปการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา โดยมุ่งหวังสร้างกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยวิธีการหลากหลายและใช้สื่อหลายประเภท เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ตามความสนใจ ความสามารถ และตามศักยภาพของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัดความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติและเทคโนโลยี ผู้เรียนจะได้ค้นคว้า ทดลองฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนพบสาระสำคัญของนักเรียนได้ฝึกวิคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการและสามารถแสดงออกได้ชัดเจน มีเหตุผล นอกจากนี้ครูก็มีบทบาทในการปลูกเร้า และเสริมแรงศิษย์ในทุกกิจกรรมให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเองรวมทั้งการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ความมีวินัยรับผิดชอบในการทำงานและผู้เรียนมีโอกาสนฝึกการประเมินและปรับปรุงตนเอง ขอมรับผู้อื่น สร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลก (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 7, 20)

ห้องสมุด โรงเรียนจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ปลูกฝังและส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ช่วยพัฒนาความรู้ ความคิด สติปัญญา จิตใจและร่างกาย ส่งเสริมการใช้สิทธิหน้าที่อย่างถูกต้องในการใช้สาธารณสมบัติ ปลูกฝังการมีวินัยและนิสัยรักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนปูพื้นฐานสำหรับการใช้ห้องสมุดประเภทอื่นและการศึกษาตลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 มาตรา 25 ที่กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ

แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ที่อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547, หน้า 13-14) จะเห็นได้ว่าการศึกษาของชาติจะบรรลุเป้าหมาย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น โรงเรียนและครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียน การสอนจากการที่มีครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และเป็นผู้เพิ่มพูนความรู้ให้นักเรียนตลอดเวลา ไปเป็นการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นให้นักเรียนไปแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองจากแหล่งวิชาการต่างๆ ครูจะต้องปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน โดยลดความสำคัญของการสอนความรู้มาสอนวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ ในห้องสมุด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนที่เป็นโสตทัศนวัสดุต่างๆ ให้นักเรียนซึ่งครูจะเป็น ผู้วางแผนการเรียนร่วมกับนักเรียนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นการเรียนรู้ในปัจจุบันนี้ ห้องสมุดโรงเรียนจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว

ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาเพราะห้องสมุดเป็น ศูนย์กลางของข้อมูลการเรียนการสอน เป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาค้นคว้าเป็นศูนย์กลางแห่งความ งดงาม ด้านจิตใจและเป็นศูนย์กลางแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด โรงเรียนต้องพยายามจัดให้ มีห้องสมุด ส่งเสริม และฝึกให้นักเรียนรู้จักค้นคว้า รักการอ่านจนเป็นนิสัย ความรู้และ ประสบการณ์ก็จะกว้างขวางขึ้นดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 44 – 45) เล็งเห็นความสำคัญ ของห้องสมุดโรงเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของผู้สอน และผู้เรียนเพราะเป็นแหล่ง รวบรวม จัดเก็บและให้บริการ วัสดุสารนิเทศ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ห้องสมุดเป็นแหล่ง เรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับครู อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียน เป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มา ศึกษาหาความรู้ เรียนรู้วิทยาการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริม นิยัไฟรู้ไฟเรียนและมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องการพัฒนาให้เกิดแก่เยาวชนของชาติ และนอกจากห้องสมุดเป็น สถานที่เก็บรวบรวมหนังสือไว้เพื่อการค้นคว้าแล้ว ในปัจจุบันได้รวมสื่อชนิดอื่นๆ ไปด้วย ซึ่งห้องสมุดเรียกชื่อต่างๆ กันเช่น หอสมุด สำนักหอสมุด สำนักวิทยบริการ สถาบันบริการห้องสมุด อัตโนมัตี ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดดิจิทัล เป็นต้น โรงเรียนควรพิจารณาดำเนินการพัฒนา ห้องสมุดให้มีบทบาทเหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานนั้น ผู้ที่มี บทบาทสำคัญอย่างยิ่งก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ดังที่ พรึ้มเพราะ คงชนะ (2543, หน้า 2) ได้กล่าว ไว้ว่าห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่อยู่ใกล้ชิดครูและนักเรียนมากที่สุด ผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน เพื่อให้ห้องสมุด มีความสมบูรณ์พร้อมสำหรับให้บริการแก่ครูและนักเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังมีส่วน

ช่วยกระตุ้นให้ครูและนักเรียนได้ใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้และมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่หาความรู้และเกิดความรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีในการบริหารจัดการ ความร่วมมือจากบรรณารักษ์ที่จะต้องหาวิธีและดำเนินการทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ห้องสมุดมีวัสดุความรู้ครบถ้วน สมบูรณ์ตามหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้ การจัดกิจกรรมและบริการต่างๆให้กว้างขวาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล บริหารจัดการ พัฒนาโรงเรียนในสังกัด ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนทุกแห่งพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้มีความรอบรู้ทันเหตุการณ์ เป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวประสบผลสำเร็จและมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน จึงมีการกำหนดมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งเป็น 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2)

ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย มีขนาด 560 ตารางเมตร (www.yupparaj.ac.th) จำนวน 1 ห้องโถงใหญ่ขนาด 10 ห้องเรียน เป็นห้องสมุดในระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนหนังสือในห้องสมุด 37,853 เล่ม มีบุคลากรและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จำนวน 6 คน แบ่งเป็นครูบรรณารักษ์ 4 คนและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดอีก 2 คน ปัจจุบันยังไม่มีมีการประเมินการดำเนินงานห้องสมุดตามมาตรฐานใดใด ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยจัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ให้รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีนิสัยรักการอ่าน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และมีหน้าที่จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น ศูนย์การเรียนรู้กลุ่มสาระ ห้องคอมพิวเตอร์ มุมหนังสือในห้องเรียน ฯลฯ จัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีห้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Edutainment) มีมุมให้บริการอินเทอร์เน็ต และมุมโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นต้น จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เรียน เช่นการรวบรวมรายชื่อแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่นทั้งประเภทสถานที่และตัวบุคคล ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยได้รับงบประมาณจัดสรรปรับปรุงห้องสมุดประจำปีในทุกๆปี จากกระทรวงศึกษาธิการตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 และโครงการพัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องให้มีการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดที่มี “หนังสือและกิจกรรมดี บรรยากาศดี บรรณารักษ์ดี หรือห้องสมุด 3 ดี” โรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับห้องสมุดและตระหนักถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งเป็นการสร้างสังคมแห่งเรียนรู้ให้เกิดในระดับโรงเรียนก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระดับประเทศชาติต่อไปในปีงบประมาณ 2555 ตามโครงการพัฒนาห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติและโครงการยุพราชรักการอ่าน เพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้ห้องสมุดได้พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและสู่มาตรฐานสากลซึ่งจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมในหลายๆด้าน ทางผู้ศึกษาจึงต้องการประเมินมาตรฐานแต่ละมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2552 ในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ว่าอยู่ในระดับใดเพื่อเป็นการประเมินตนเอง และนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินการดำเนินงานห้องสมุดของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการจำนวน 5 คน ครูบรรณารักษ์จำนวน 3 คนและข้าราชการครู จำนวน 150คนนักเรียนจำนวน 3,581 คน รวมทั้งสิ้น 3,739 คน ของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2555 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งประเมินการดำเนินงานตามมาตรฐานห้องสมุดของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2552 แบ่งเป็น 4 หมวด ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 3 มาตรฐาน (2) มาตรฐานด้านครู (3) มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 2 มาตรฐาน (4) ทรัพยากรสารสนเทศ มี 2 มาตรฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การดำเนินงานห้องสมุด หมายถึง การบริหารจัดการงานห้องสมุดโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

การประเมินการดำเนินงานห้องสมุด หมายถึง การศึกษาถึงผลการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดทั้ง 4 หมวด ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการประเมินโดยผู้บริหาร ครู คุรุบรรณารักษ์และนักเรียนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการฝ่ายจัดการศึกษา ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายบริหารงานทั่วไปและกิจการนักเรียน ฝ่ายนโยบายและแผนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ปีการศึกษา 2555

คุรุบรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ที่โรงเรียนมอบหมายให้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ปีการศึกษา 2555

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลที่สามารถใช้เป็นแนวทางปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน